

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. В умовах посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів система інвестиційного забезпечення галузевого рівня реалізується фінансово-інвестиційні схеми, в яких задіяні практично всі учасники ринку. В результаті цього особливої уваги заслуговують дослідження пріоритетних напрямів і способів інвестиційного забезпечення аграрної сфери, розробка ефективної системи підтримки процесу інвестування в аграрну галузь в контексті національної антикризової політики.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій. Актуальними питаннями формування ефективної системи залучення інвестицій в аграрну сферу присвячені праці таких вчених, як В.Г.Андрійчука, М.Я.Дем'яненка, П.І.Гайдуцького, О.Є. Гудзь, С.М.Кваші, М.І.Кісіля, Ю.О.Лупенка, В.Я.Месель-Веселяка, Б.С.Пасхавера, Г.М.Підлісецького, П.Т.Саблука. Водночас проблеми інвестиційного забезпечення аграрної сфери є надзвичайно різноманітними та багатоплановими та потребують додаткового дослідження та пошуку їх розв'язання.

Формулювання завдання дослідження. Метою нашого дослідження стало обґрунтування основних факторів формування інвестиційного забезпечення аграрної сфери в контексті національної антикризової політики.

Виклад основного матеріалу. Інвестиції, як відомо, це грошові кошти, цінні папери (інше майно, у тому числі майнові права і інші права, що мають грошову оцінку), що вкладаються в об'єкти підприємницької і (чи) іншої діяльності в цілях отримання прибутку і (чи) досягнення іншого ефекту. Інвестиційна діяльність відповідно розглядається як вкладення інвестицій і здійснення практичних дій, спрямованих на витягання прибутку або отримання інших (соціально значущих) результатів.

Це визначення широко використовується в управлінській практиці. В економічній літературі містяться повніші уточнені трактування. Наприклад, деякі автори розглядають інвестиції як соціально-економічний процес вкладень капіталу в різних його формах і видах, а також існування інвестицій у вигляді накопичень і невикористаної для споживання частини доходу за певний період господарської діяльності, яка знову вкладається в громадське відтворення. Цей процес, повно і комплексно інтегруючий усі чинники відтворення взагалі, закономірно повторюється багаторазово, і для нього характерне продуктивне використання інвестиційних засобів [1, с.22]. Таке визначення інвестицій, на нашу думку, значно розширює уявлення про об'єкти інвестування і одночасно ускладнює макроекономічний аналіз їх дії на економіку.

Якнайповніше і обґрунтовано, на наш погляд, суть поняття інвестицій розкрита в роботі А. Е. Когута, С. Ю. Бахарева, Д. В. Шопенко [2, с.35]. Згідно концепції авторів, інвестиції - це фізичний і грошовий капітал, а також інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької і інших видів діяльності в цілях отримання прибутку (доходу) або досягнення іншого позитивного результату. Коментуючи економічний зміст цього визначення, слід зазначити, що, по-перше, вкладення інвестицій не самоціль, а лише засіб досягнення економічної ефективності, на основі якої можуть бути вирішені різноманітні соціальні і економічні завдання. Тому інвестиційний процес кінець кінцем повинен мати соціальну орієнтацію. По-друге, при оцінці інвестиційних проектів слід мати на увазі комерційну (фінансову) ефективність, що враховує фінансові

наслідки реалізації інвестицій; бюджетну ефективність, порівняльну економічну ефективність, що об'єктивно характеризує технологічні і інші переваги цього інвестиційного проекту і що враховує порівнянні витрати і результати, пов'язані з реалізацією цього проекту у фіксованих умовах. По-третє, не можна розглядати інвестиційні процеси ізольовано від інших соціально-економічних процесів і явищ, що відбуваються в економіці, а тим більше здійснювати їх на шкоду один одному.

При цьому процес управління інвестиціями (інакше - управління інвестиційною діяльністю) є свідомим цілеспрямованим регулюванням руху усіх видів грошових, майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємництва і інші види діяльності для отримання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту.

Іншими словами, це визначення пріоритетних сфер інвестування; податкове регулювання інвестиційної діяльності; регулювання інвестиційної діяльності через надання фінансової допомоги інвесторам; проведення відповідної кредитної та амортизаційної політики; регулювання участі інвесторів у процесі приватизації; регулювання форм і умов фінансового інвестування; експертиза інвестиційних проектів у процесі розроблення державних інвестиційних програм; забезпечення захисту інвестицій тощо

Інвестиційне забезпечення аграрної сфери є складовою частиною єдиного процесу ресурсного забезпечення, і в нім виділяється ряд закономірностей, властивих загальнішому явищу - руху ресурсів. В зв'язку з цим доцільно зупинитися на двох підходах до управління ресурсо-забезпеченням, що існують в традиційних наукових школах.

Перший підхід використовує як базову посилку уявлення про обмеженість ресурсів усіх видів незалежно від масштабу і рівня розвитку соціально-економічної системи, в якій вони реалізуються. Це означає, що навіть якщо об'єм ресурсів (у тому числі інвестиційних), який може бути притягнений для реалізації певних заходів, досить великий, його величина залишається цілком конкретною і чітко обкресленою. Управлінське завдання в цьому випадку зводиться до прогнозування об'єму можливих ресурсів і їх структури, а також до використання прогнозних даних як обмежувача і початкової складової для формування планованих заходів. Тоді план, програма, проект, орієнтовані на досягнення тієї або іншої мети, набуває властивість повної ресурсозабезпеченості, а значить - реалізаційний характер.

Другий підхід до проблеми ресурсозабезпеченості заходів вирішує її протилежним чином. Він використовує очевидну залежність якості модельованого об'єкту від міри комерційного інтересу з боку носіїв ресурсів. Стосовно інвестиційних ресурсів на основі цієї залежності можна сформулювати наступну тезу: чим вище інвестиційна привабливість конкретного проекту (програми, плану), тим вище вірогідність його повного інвестиційного забезпечення. У цих умовах активізуються різні інвестиційні джерела, відшукуються інвестиційні резерви, на основі яких формується необхідний об'єм інвестиції - запорука тієї, що реалізовується інвестиційного привабливого проекту.

Якщо оцінювати обидва представлені підходи з точки зору їх принципової обґрунтованості, то обґрунтованим можна назвати кожного з них. Проте спрямованість дій в тому і іншому випадку різна. Багатий досвід, накопичений вітчизняною і зарубіжною управлінською теорією і практикою, свідчить про пріоритетність першого (до його прибічників належать більшість дослідників) об'єму можливих ресурсів, що спирається на необхідність прогнозування. При цьому залишається цілком правомірним другий підхід, орієнтований на пошук необхідних ресурсів і додаткових резервів. Рекомендації для практиків в даному випадку будуть наступними: пошук розумного компромісу і ефективного поєднання підходів, причому такого, яке не ставило б під сумнів ключовий принцип управління, що полягає в необхідності адаптації планованих дій до реально існуючих і прогнозованих інвестиційних можливостей (перший підхід).

Інвестиційні аспекти аграрної сфери впродовж ряду років розглядаються як найважливіша складова системного бачення процесів, приведених до створення готової продукції.

Так, Міжнародна фінансова корпорація (IFC) розглядала можливість виділення 100 млн. доларів кредитних коштів найбільшому в Україні постачальнику агроресурсів ЗАТ «Райз» для розширення банку земель, будівництва зерносховищ, придбання агротехніки [3, с. 9]. Нідерландський банк розвитку (ФМО) і компанія Астарта (найбільший виробник цукру в Україні) в кінці 2008 року підписали кредитну угоду на суму 25 млн. доларів, що надасть змогу останній оптимізувати свій кредитний портфель, а також фінансувати сільськогосподарське і цукрове виробництво [4, с. 6].

Виходячи з логіки розвитку підприємництва в аграрній сфері, можна стверджувати, що будь-які дослідження в цій області мають чітко виражений регіональний аспект, тим більше що регіональна влада здатна створювати на своїй території істотно інше економічне середовище діяльності. Світовий досвід свідчить, що питання організації процесів регулювання і розвитку інвестиційної діяльності вирішуються на рівні регіонів з урахуванням загальнодержавних інтересів, а також особливостей і потреб регіонів.

В цілому на інвестиційний клімат аграрної сфери впливають:

- 1) економічний і науково-технічний потенціал, розвиненість інфраструктури;
- 2) умови господарювання, стан основних виробничих фондів, екологічна безпека;
- 3) ринкове середовище, її інфраструктура, дія приватизації і інфляції на інвестиційну активність;
- 4) політичні чинники, довіра населення до влади, соціальна стабільність;
- 5) соціальні і соціально-культурні чинники, рівень життя населення, відношення населення до інвестицій.

Таким чином, низька інвестиційна активність господарюючих суб'єктів аграрної сфери і несприятливий інвестиційний клімат цілком доводяться структурою інвестицій, що склалася. Можна вважати, що для зміни цієї структури потрібно змінити державної політики в області залучення інвестицій, яка, на нашу думку, повинна будуватися на принципах забезпечення продовольчої безпеки, пріоритетності і протекціонізму сільського господарства, дотримання системності і пропорційності в розвитку АПК, активізації внутрішнього попиту, інфраструктурного і технічного оновлення, закріплених в законодавчих нормативних актах.

В контексті національної антикризової політики на формування системи інвестиційного забезпечення аграрної сфери впливають:

- швидкість і якість інституціональних змін;
- перешкоди у формуванні економічного простору : бар'єри в міжгалузевому і міжрегіональному перетіканні товарів, капіталів і робочої сили;
- низька якість менеджменту, технічна і технологічна відсталість, висока міра зносу основних засобів, недостатня адаптація до ринкового середовища;
- низький рівень трансформації заощаджень в інвестиції;
- низький рівень інвестицій в основні фонди;
- значне число нежиттєздатних підприємств;
- залежність від світового ринку; монопольної поведінки іноземних виробників на внутрішньому ринку;
- значна частка населення з прибутками нижча за прожитковий мінімуму;
- посилення впливу держави в поглибленні взаємодії між інвестиціями і макроекономічними показниками;
- посилення впливу держави на тіньову економіку, кредитно-фінансову сферу.

З метою активізації вказаних вище чинників необхідно, щоб держава стала основним інвестором аграрної сфери, для чого потрібно значне збільшення об'ємів бюджетних витрат на підтримку галузі. Для підвищення норми накопичення капіталу в аграрній сфері та задіявання механізму інвестиційної спіралі принципово важлива активізація діяльності держави по будівництву і експлуатації виробничої інфраструктури (дороги, сільська

електрифікація і телефонізація, меліоративні об'єкти, склади, сховища і так далі), організації освітньої, наукової і внедренческой діяльності, охороні земельних і водних ресурсів, контролю якості продовольства і механізму інвестиційної спіралі.

Потрібне встановлення тимчасового режиму найбільшого сприяння для вітчизняних виробників сільгоспсировини і продовольства, що припускає регулювання рівнів і співвідношень цін (цінового паритету) на продукцію аграрних галузей, пролонгацію пільгового оподаткування для виробників агропродукції, підвищення дієвості митно-тарифного регулювання відносно цієї продукції, використання тимчасових податкових преференцій для приватних інвесторів аграрної сфери.

Державна соціально-економічна політика спрямована на вдосконалення організаційної структури і менеджменту в аграрному секторі економіки, зокрема на заміщення застарілих технологій і основних фондів сучасними, що припускає істотну зміну темпів і пропорцій інвестиційного процесу.

Серед першочергових заходів інвестиційної політики слід виділити пряму державну участь в інфраструктурних проектах народногосподарського значення і їх фінансове стимулювання шляхом надання податкових пільг або податкового кредиту. Існують можливості посилення інвестиційної політики за рахунок міжгалузевої взаємодії. Нині важливим є втручання держави у інвестування розвитку інфраструктури аграрної сфери.

Анотація

Викладено різноманітні підходи до визначення терміну «інфраструктурне забезпечення». Обґрунтовано основні фактори формування інвестиційного забезпечення аграрної сфери в контексті національної антикризової політики. Виділено першочергові заходи інвестиційної політики в аграрній сфері.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційне забезпечення, аграрна сфера, фактори, національна антикризова політика.

Анотация

Изложены разнообразные подходы к определению термина «инфраструктурное обеспечение». Обоснованы основные факторы формирования инвестиционного обеспечения аграрной сферы в контексте национальной антикризисной политики. Выделены первоочередные меры инвестиционной политики в аграрной сфере.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционное обеспечение, аграрная сфера, факторы, национальная антикризисная политика.

Summary

Are shown the various approaches to the determination of term «infrastructural providing». Are grounded the basic factors of forming of the investment providing of agrarian sphere in the context of national anticrisis policy. The near-term measures of investment policy are distinguished in an agrarian sphere.

Keywords: investments, investment providing, agrarian sphere, factors, national anticrisis policy.

Список використаних джерел:

1. Англо-русский словарь по экономике и финансам / Под ред. А. В. Аникина. СПб.: Экономическая школа, 1993.
2. Когут А.Е., Бахарев С.Ю., Шопенко Д.В. Управление инвестиционной деятельностью на предприятии. – СПб.: ИСЭП РАН, 1998.
3. «Райз» може отримати \$100 млн від IFC // Агробізнес сьогодні. – 2011. – № 11. – С. 9.
4. Astarta Holding N.V. залучила кредит // Агробізнес сьогодні. – 2011. – № 21–22. – С. 6–7.